

Minnisblað

Reykjavík, 5. mars 2018

Til: Skrifstofa borgarstjóra

Frá: Skóla- og frístundasviði

Efni: Reglur um farsímanotkun nemenda í grunnskólum

Í almennum viðmiðum um skólareglur í grunnskólum, http://www.samband.is/media/skolamal/Almenn_vidmid_um_skolareglur_grunnskola_2015.pdf, sem Samband íslenskra sveitarfélaga vann í samráði við mennta- og menningarmálaráðuneytið og fulltrúa skólastjóra árið 2015 kemur eftirfarandi fram:

Samkvæmt reglugerð nr. 1040/2011 um ábyrgð og skyldur aðila skólasamfélagsins í grunnskólum skal setja skólareglur í hverjum grunnskóla með skýrum viðbrögðum og viðurlögum við brotum á þeim. Undirstrikað er að úrræði og viðbrögð stuðli að jákvæðri hegðun og miði að því að auka ábyrgð og styrkja persónuþroska og hæfni nemenda. Reglurnar skulu árlega kynntar nemendum og foreldrum þeirra og birtar í starfsáætlun. Í skólareglum skal m.a. kveðið á um almenna umgengni, samskipti, háttsemi, stundvísi, ástundun náms, hollustu og heilbrigðar lífsvenjur

Í umfjöllun starfshópsins með viðmiðunum kemur fram sú áhersla að reglugerðin gefi í raun “þann ramma sem skólar þyrftu til þess að útbúa eigin skólareglur” og undirstrikað er að skólareglur eru „alltaf endurspeglun á sérkennum skóla og þeirrar uppeldis- og agastefnu sem hver skóli tileinkaði sér.“

Í almennri umfjöllun viðmiðanna kemur fram:

- Í hverjum grunnskóla skal setja skólareglur sem skylt er að fara eftir.
- Skólastjóri hefur forgöngu um og ber ábyrgð á að skólareglur séu settar og þeim fylgt.
- Reglurnar skulu unnar í samvinnu við skólaráð viðkomandi grunnskóla og leitast við að ná sem víðtækastri sátt um þær í skólanum.
- Skólastjóri hefur endanlegt ákvörðunarvald um orðalag skólareglna ef ágreiningur kemur upp, að teknu tilliti til umsagnar fræðsluyfirvalda í sveitarfélaginu.
- Ár hvert skulu skólareglurnar ásamt viðurlögum við brotum á þeim kynntar nemendum og foreldrum þeirra og birtar í starfsáætlun skóla.
- Fræðsluyfirvöld í sveitarfélaginu fá skólareglur til umsagnar sem hluta af starfsáætlun og staðfesta ár hvert.
- Umsjónarkennarar skulu fjalla um skólareglurnar, þýðingu þeirra og hlutverk með nemendum sínum eins oft og þurfa þykir.

- Foreldrar bera ábyrgð á uppeldi barna sinna. Þannig bera foreldrar einnig, ásamt börnum sínum, ábyrgð á hegðun þeirra og framkomu gagnvart samnemendum og starfsfólki skóla og eiga að bregðast við afleiðingum hegðunar barna sinna í skóla.
- Skólareglur skal endurskoða reglulega.

Viðmiðin leggja auk annars áherslu á að í skólareglum sé fjallað um eftirfarandi atriði:

- Um tæki og önnur verðmæti og notkun á rafeindatækjum sem skólinn á og tækjum sem nemendur koma með í skólann
- Um mynd- og hljóðupptökur á skólatíma og birtingu þeirra
- Um tölvunotkun/tækjanotkun í námi og kennslu

Bent er á að “þegar kemur að framkvæmd viðurlaga við alvarlegum brotum á skólareglum að málsmeðferð taki mið af stjórnsýslulögum, sérstaklega hvað við kemur andmælarétti, meðalhófi og rannsóknarreglu. Þá skal áréttuð ábyrgð foreldra á uppeldi og hegðun barna sinna sbr. 5. grein reglugerðarinnar” Eins eru skólanefndir sveitarfélaga hvattar til þess að hagnýta viðmiðin við staðfestingu árlegrar starfsáætlunar grunnskóla sem inniheldur m.a. skólareglur hvers skóla.

Vert er að taka fram að umboðsmaður barna og mennta- og menningarmálaráðherra sendu í desember árið 2016 [bréf](#) til allra grunn- og framhaldsskóla og tengdra aðila þar sem skólar eru hvattir “til að setja í samráði við aðila skólasamfélagsins skýrar reglur um notkun snjalltækja í skólastarfi og skýr viðurlög við brotum á þeim í samræmi við anda Barnasáttmálans og þess regluverks og markmiða sem skólar vinna eftir hér á landi.” Vísað er í ofangreind viðmið um skólareglur og fram kemur að:

Samkvæmt lögum um grunn- og framhaldsskóla, reglugerðum við lögin og aðalnámskrá skal starfsfólk ávallt bera velferð nemenda fyrir brjósti og leggja sig fram um að tryggja þeim menntun, öryggi, vellíðan og vinnufrið til að þeir geti notið skólagöngu sinnar og náð árangri í námi. Starfsfólki ber að stuðla að jákvæðum skólabrag og starfsanda í öllu skólastarfi og góðri umgengni. Hver grunn- og framhaldsskóli setur sér skólareglur með skýrum viðbrögðum við brotum á reglunum og úrræði og viðbrögð skóla eiga að vera í samræmi við réttindi nemenda og eiga að stuðla að jákvæðri hegðun og miða að því að rækta persónuþroska og hæfni nemenda.

Eins kemur fram að:

Í gildandi reglugerðum um ábyrgð og skyldur aðila skólasamfélagsins í grunn- og framhaldsskólum er m.a. kveðið á um að nemendum beri að hlíta fyrir mælum kennara og starfsfólks skóla. Þeir eigi að fylgja almennum umgengnisreglum í samskiptum við starfsfólk og samnemendur og beri ábyrgð á eigin námi, framkomu sinni og samskiptum við samnemendur og starfsfólk skóla, þ.m.t. snjallsímum, rafrænum samskiptum og netnotkun og skulu sýna nærgætni og gæta virðingar í allri framkomu sinni.

Í lok bréfsins eru allir grunn- og framhaldsskólar hvattir til að setja í samráði við aðila skólasamfélagsins skýrar reglur um notkun snjalltækja í skólastarfi og skýr viðurlög við brotum á þeim í samræmi við anda Barnasáttmálans og þess regluverks og markmiða sem skólar vinna eftir hér á landi.

Í umfjöllun umboðsmanns barna um reglur um snjallsíma í skólum frá 2015, kemur fram að “[æ]skilegt er að skólar taki afstöðu til þess í skólareglum hvernig nemendur eigi að umgangast snjalltæki á skólatíma. Í raun geta skólar ákveðið að banna alfarið slík tæki á skólatíma, ef þeir

telja það nemendum fyrir bestu.” Benda má á að með umfjölluninni fylgir einnig fróðleg útlistun á því hvernig hægt er að bregðast við ef nemendur fara ekki eftir settum reglum og banni við notkun.

Í áliti umboðsmanns barna frá 2015 er talið að starfsmenn skóla geti ekki tekið snjalltæki af nemendum vegna ónæðis sem notkun tækis veldur, heldur þurfi e.k. neyðarréttur að skapast svo að það geti verið heimilt, t.d. ef snjalltæki er notað til að leggja í einelti.

Bent er á að skv. áliti umboðsmanns Alþingis í Danmörku, sjá http://www.ombudsmanden.dk/find/udtalelser/beretningssager/alle_bsager/2009-20-3/200920-3..pdf/ er kennara heimilt að taka síma af nemendum ef hann truflar kennslu eða notar símann til að angra aðra. Sömu viðmið gilda í Noregi, sjá umfjöllun umboðsmanns barna í Noregi : <http://barneombudet.no/dine-rettigheter/pa-skolen/mobil-skolen/>

Af framangreindu má sjá að skólar eiga og hafa fullt umboð til að setja reglur um snjallsímanotkun á skólatíma. Ef rýnt er í skólareglur í borginni má sjá fjölmörg dæmi um skýrar reglur sem ná til notkunar tengdri mismunandi aðstæðum, aldri og tíma dagsins.

Í 7. grein laga um grunnskóla kemur fram að „við grunnskóla skal vera skólastjóri sem er forstöðumaður grunnskóla, stjórnar honum, veitir faglega forustu og ber ábyrgð á starfi skólans gagnvart sveitarstjórn. Skólastjóri stuðlar að samstarfi allra aðila skólasamfélagsins.“ Óformleg könnun grunnskólaskrifstofu meðal skólastjórna bendir til að þeim þyki miður þegar efast er um rétt þeirra sem faglegra leiðtoga og stjórnenda skóla sem vilja aðlaga skólastarfið og þ.m.t. skólareglur að áherslum á hverjum stað. Ef kveðið væri á um það að snjalltækjanotkun væri með öllu óheimil í skólastarfi í grunnskólum borgarinnar væru þær rúmu heimildir sem skólar hafa nú til að móta stefnu og taka ákvarðanir um málefni sín verulega takmarkaðar.

Vert er að taka fram að í hópi stjórnenda hefur komið fram ósk um að skólastjórnendur ættu samtalið um snjalltækjanotkun, t.d. í hverfum og skiptust á skoðunum og lausnum. Ræða mætti ákveðið agaleysi og hættuna á því að bein samskipti og hreyfing minnki t.d. í frímínútum ef reglur og mörk um notkun farsíma eru ekki skýr. Eins að fjalla um hvernig reynist best að ramma inn notkun símanna, t.d. í matsal og með annarri afmarkaðri notkun. Miðla mætti ábendingum frá skólum sem benda á að truflun af notkun farsíma í kennslustundum minnkar þar sem nemendur fá greitt aðgengi að og markvissa þjálfun í notkun snjalltækja. Vafalítið er eins mikilvægt að miðla hagnýtum dæmum um það hvernig tæknin getur unnið með margbreytilegum nemendahópi. Til dæmis má ekki vanmeta möguleika nemenda til að sækja sér þekkingu á sem fljótlegastan máta og miðla á skapandi hátt (t.d. í máli og myndum). Eins hvernig nemendur með náms- og lestrarörðugleika geta hlustað á þægilegan máta á hljóðbækur, talað inn texta með raddritun eða nota leiðréttingarforrit eða vefpúlur. Jafnframt hvernig nemandi með annað móðurmál en íslensku getur þýtt orð og hugtök milli tungumála, hvort sem það er í tengslum við nám í skólastofu eða í samskiptum við félagið utan hennar.

Í nýlegum ummælum skólastjóra í borginni kemur fram að „varðandi misnotkun á tækjunum, svo sem neteinelti og annað slíkt, er nokkuð víst að við komum ekki í veg fyrir það nema með fræðslu þar sem fer fram á öllum tímum sólarhringsins – óháð boðum og bönnum í skóla.“ Og sami aðili bendir á varðandi áskoranir nýrrar tækni að “málið snýst að mínu mati fyrst og fremst um að koma okkur saman um viðmið, nemendur og skólinn, á skynsamlegum nótum. Þar þarf samfélagið að ganga í sátt. Einnig að efla fræðslu á allan hátt. Og í þessu efni verðum við fullorðnir líka að læra og vera góðar fyrirmyndir.”

Full ástæða er til að grunnskólaskrifstofa skóla- og frístundasviðs styðji við samtal og fræðslu um ábyrga notkun tækni. Eins að miðla upplýsingum til skóla, foreldra og nemendum um gott fræðsluefni sem er t.d. að finna á vef [SAFT - samfélags, fjölskyldu og tækni](#). Meðal annars [fræðsluefni um stafræna borgaravitund](#) þar sem lögð er áhersla á að ábyrg notkun tækni tengist m.a. í því að stafræn borgarvitund verði hluti af skólamenningunni. Í því felist að skilja hvers vegna og hvernig skuli sýna ábyrgð við notkun tækninnar og lögð er áhersla á að sú “aðferð sé vænlegri til að ala upp ábyrga borgara en nota boð og bönn.” Bent er á að “börn og unglingar eyða stórum hluta dagsins utan skólatíma í tölvu, snjallsíma, spjaldtölvu eða öðru tæki þar sem þau hafa aðgang að miklum upplýsingum og geta verið í samskiptum við nánast hvern sem er.” Fram kemur að það að taka tæknina inn í skólastarf feli í sér nýjar áskoranir en mennta þurfi nemendur í notkun hennar og ekki síst í því hvað það þýðir að vera borgari í netsamfélagi, þ.e.a.s. hvaða skyldur og ábyrgð fylgja því.

Ofangreindar áherslur ríma í raun vel við að í aðalnámskrá grunnskóla þar sem lögð er áhersla á undirbúning nemenda fyrir líf og störf í samfélagi sem hraðar tæknibreytingar hafa áhrif á. Áherslur um fjölbreytta og skapandi notkun tækni sem styður við nám nemenda koma skýrt fram í námskránni og sérstök áhersla er lögð á ýmis hæfniviðmið er snúa að ábyrgri notkun. Sem dæmi má nefna að í kafla um siðferði og öryggismál í aðalnámskrá grunnskóla kemur fram að nemandi sem útskrifast úr grunnskóla á við lok 10. bekkjar að geta nýtt rafrænar leiðir og samskiptamiðla af ábyrgð, unnið í samræmi við reglur um ábyrga netnotkun og verið meðvitaður um eigin siðferðislega ábyrgð.”